

AFDELING A: 'N AFRIKA-KONINKRYK LANK GELEDE IN SUID-AFRIKA: MAPUNGUBWE**Vraag 1:** Lees Bron A en beantwoord al die vrae.Bron A: **Afrika-dorpies in die Limpopo-vallei**

Ongeveer 'n duisend jaar gelede het sommige Afrika-boere na die Limpopo-vallei getrek. Daar was goeie grond en genoeg reën vir boerdery. Daar was ook baie olifante, wat mense vir hul tande vir ivoorhandel doodgemaak het.

Van ongeveer die jaar 900 n.C. af het mense groter dorpe in die Limpopo-vallei begin bou. Argeoloë het artefakte soos glaskrale en gebreekte ivoor gevind by plekke genaamd Schroda en K2. Dit wys dat hierdie mense ook handelaars was.

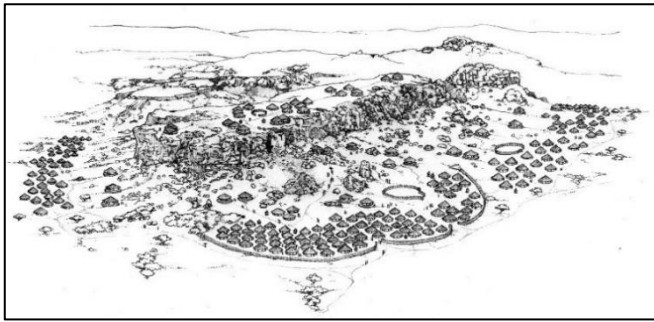
[Bron: Aangepas uit Clever Sosiale Wetenskappe]

- 1.1 Kies en omkring die mees korrekte antwoord op die vrae hieronder.
- 1.1.1 Waarom het vroeë Afrika-boere na die Limpopo-vallei verhuis? (1)
- A. Om goud te vind
 - B. Om te boer en ivoor te verhandel
 - C. Om wilde diere te jag
 - D. Om glaskrale te vind
- 1.1.2 Wat het met die dorpies in die Limpopo-vallei gebeur na 900 n.C.? (1)
- A. Hulle het van die land verdwyn
 - B. Hulle het kleiner en eenvoudiger geword
 - C. Hulle is na die kus verskuif
 - D. Hulle het groter en meer kompleks geword
- 1.1.3 Watter nedersettings was voor Mapungubwe in die Limpopo-vallei? (1)
- A. Groot Zimbabwe
 - B. Schroda en K2
 - C. Groter nedersettings
 - D. Klipmure nedersettings
- 1.2 Beantwoord die vraag: (1)
- Die mense van Mapungubwe het nie geskryf nie. Volgens die bron, hoe het ons uitgevind hoe hierdie mense geleef het?

[4]

Vraag 2: Bestudeer Bron B hieronder en gebruik ook jou kennis om die vrae wat volg te beantwoord:

Bron B: Mapungubwe, die eerste dorp met verskillende sosiale klasse



Mapungubwe was 'n magtige koninkryk in Suid-Afrika. Die koning was 'n heilige leier en moes van gewone mense geskei word. Hy het bo-op die heuwel gewoon. 'n Kliphuis is vir die koning op die heuwel gebou om sy mag te toon.

Bo-op die heuwel is grafte gevind. In een graf is 'n man begrawe met sy hande wat 'n goue septer vashou. Ander goue voorwerpe en skatte is in die grafte gevind.

Die koning het groepe mans na die kus gestuur om goedere te verhandel met Arabiese handelaars van ander plekke oor die Indiese Oseaan.

[Bron: Aangepas van:] <https://www.sahistory.org.za>

2.1 Beskryf waar die twee sosiale klasse in Mapungubwe gewoon het. (2)

Die koning en sy familie: _____

Gewone mense: _____

2.2 Verduidelik waarom die koning hoë klipmure vir sy paleis laat bou het? Gee 2 redes. (2)

2.3 Watter bewyse is daar in die bron dat die heersers van Mapungubwe ryk was? (1)

2.4 Hoe weet ons dat een van die grafte wat bo-op die heuwel gevind is, dié van die koning was? (1)

2.5 Noem EEN ander goue voorwerp, behalwe die septer, wat ook in 'n graf gevind is. (1)

2.6 Verduidelik hoe Mapungubwe deel geword het van 'n handelsnetwerk (globalisering). Noem ook watter goedere verhandel is. (3)

2.7 Vandag is Mapungubwe 'n Wêrelderfenisgebied. Waarom is dit belangrik om argeologiese terreine soos Mapungubwe te beskerm? (1)

[11]

TOTAAL AFDELING A: 15

AFDELING B: ONTDEKKINGSREISIGERS VAN EUROPA VIND SUIDER-AFRIKA

Vraag 3: Lees Bron C: Die Europese Renaissance om die vrae hieronder te beantwoord.

Bron C: Die Europese Renaissance

Die Europese Renaissance het gedurende die 15de en 16de eeue plaasgevind. Die Renaissance was 'n tydperk in die geskiedenis waartydens baie nuwe idees ontwikkel is. Dit was 'n keerpunt in die Europese geskiedenis.

Die Renaissance het in Italië begin en toe na ander dele van Europa versprei.

Die ontdekkingsreise het saam met die Renaissance plaasgevind. Gedurende hierdie tyd het Europese mense die wêreld per see begin verken.



3.1 Definieer die term "Renaissance". (1)

3.2 In watter land het die Renaissance begin? (1)

3.3 Hoe het die nuwe idees na ander dele van Europa versprei? (1)

[3]

Vraag 4: Kies slegs EEN van die volgende gevallestudies: **VRAAG 4.1 OF VRAAG 4.2**

Vraag 4.1: Bestudeer Bron D om al die vrae wat volg te beantwoord.

Bron D: Leonardo da Vinci se werk

Leonardo da Vinci was 'n baie slim man van Italië wat meer as 500 jaar gelede geleef het. Hy was goed in kuns, wetenskap en die uitvinding van nuwe dinge. Sy bekendste skildery is die Mona Lisa, en 'n ander is Die Laaste Avondmaal, wat Jesus en sy vriende wys terwyl hulle eet. Hy het ook slim ontwerpe vir vliegmasjiene, brûe en wapens geteken—sommige het soos moderne helikopters en oorlogtenks gelyk! Leonardo het die menslike liggaam bestudeer en gedetailleerde prente van bene, spiere en organe geteken. Sy werk het mense gehelp om te verstaan hoe die liggaam werk.



4.1.1 Omkring die korrekte antwoord: (1)

Wat is die naam van Leonardo da Vinci se bekendste skildery?

- A. Sterrenag
- B. Die Vlieënde Masjien
- C. Mona Lisa
- D. Die Denker

4.1.2 Is die stelling Waar of Vals: (1)

Leonardo da Vinci het foto's geneem om hom te help om vliegtuie te ontwerp.

4.1.3 Noem een van Leonardo se uitvindings en sê soos watter moderne masjien dit gelyk het. (2)

4.1.4 Waarom dink jy het Leonardo die menslike liggaam so noukeurig bestudeer? (1)

4.1.5 Verduidelik waarom Leonardo da Vinci se werk belangrik was. (1)

[6]

OF

Vraag 4.2: Gevallestudie: Galileo

4.2 Bestudeer Bron E om al die vrae wat volg te beantwoord.

Bron E: Gevallestudie: Galileo Galilei en spotprent

Galileo Galilei was 'n bekende Italiaanse wetenskaplike wat in 1564 gebore is. Hy het 'n teleskoop uitgevind wat hom gehelp het om Jupiter se mane en berge op die maan te ontdek. Hy het uitgevind dat die Aarde om die Son wentel. In daardie tyd het baie mense – insluitend die Rooms-Katolieke Kerk – geglo dat die Aarde die middelpunt van die sonnestelsel was. Die kerk was nie tevrede met Galileo se idees nie en het hom onder huisarres geplaas. Die ontdekkings van Galileo het die wetenskap vir altyd verander.



4.2.1 Omkring die korrekte antwoord:

Wat het Galileo gebruik om planete en mane te sien? (1)

- A. Mikroskoop
- B. Teleskoop
- C. Kamera
- D. Verkyker

4.2.2 Is die stelling Waar of Vals: (1)

Galileo het 'n masjien uitgevind om na die maan te reis. _____

4.2.3 Noem een ding wat Galileo met sy teleskoop ontdek het. (1)

4.2.4 Wat het die mense oor die Aarde en Son geglo voor die Renaissance? (1)

4.2.5 Kyk na die spotprent van die kerkman wat Galileo met 'n teleskoop slaan. Waarom dink jy doen hy dit? (1)

4.2.6 Verduidelik waarom Galileo se werk belangrik was. (1)

[6]

Vraag 5: Lees die sinne hieronder. Kies die korrekte uitvinding uit die woordbank wat die beste pas by hoe dit ontdekkingsreisigers gehelp het. Skryf jou antwoord op die lyn.

Karveel Magnetiese Kompas Buskruit

- 5.1 Hierdie uitvinding het ontdekkingsreisigers gehelp om rigting te vind. (1)

- 5.2 Hierdie uitvinding is in kanonne gebruik om skepe tydens aanvalle op see te beskerm. (1)

- 5.3 Dit was 'n vinnige en sterk skip wat lang afstande kon aflê. (1)

[3]

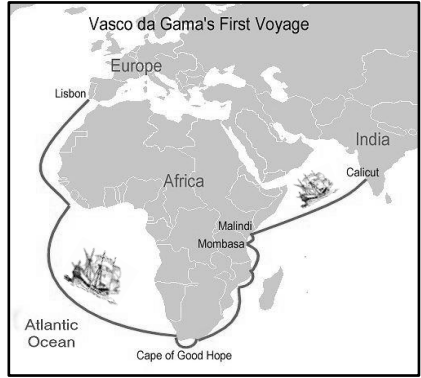
Vraag 6: Bestudeer Bron F hieronder en gebruik jou kennis om die vrae wat volg te beantwoord:

Bron F: Die Reise van Diaz en Da Gama en Kaart van die handelsroete na die Ooste

Die koning van Portugal het geglo dat as hy 'n seeroete na Indië kon vind, hy ryk sou word deur speserye in Europa te verhandel. Die koning het vir Bartholomeus Dias en later vir Vasco da Gama gevra om 'n handelsroete na die Ooste te vind. Dias het die Kaap van Goeie Hoop in 1488 ontdek. Hy het om die suidpunt van



Afrika gevaar en by Mosselbaai aan land gegaan. Daar het hy die Khoi-Khoi mense ontmoet. Hy het nie die roete na Indië gevind nie, want hy moes terugkeer na Portugal omdat sy matrose nie verder wou reis nie. Vasco da Gama was suksesvol en het in 1498 Indië bereik.



- 6.1 Verduidelik waarom die Portugese koning 'n seeroete na die Ooste wou vind? (2)

- 6.2 Waarom was Diaz se ontdekking van die Kaap die Goeie Hoop belangrik vir Portugal? (1)

- 6.3 Beskryf wat gebeur het toe Diaz die Khoikhoi by Mosselbaai ontmoet het? (2)

- 6.4 Kyk na die reis van Da Gama. Da Gama is as 'n held verwelkom toe hy na Portugal teruggekeer het. Hoekom? (2)

- 6.5 Dink jy die reise van Dias en Da Gama het 'n positiewe of negatiewe impak op die wêreld gehad? Gee 'n rede vir jou antwoord. (1)

[8]

